

Щодо основних нормативних аспектів регулювання торгівлі лісоматеріалами, які повинні враховувати експерти під час проведення товарознавчої експертизи

Ганна Москаленко

Сумський НДЕКЦ МВС України, м. Суми, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7526-8755>,
annadipopera@gmail.com

Розглянуто питання регулювання торгівлі деревиною на організованих товарних ринках в Україні, які відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності та прозорості ринку, а також у попередженні недобросовісної конкуренції.

Ключові слова: товарна біржа; деревина; деривативний контракт.

Concerning the Main Regulatory Aspects of Regulation the Trade in Lumber Materials That Experts Should Consider During the Conduct of a Commodity Examination

Hanna Moskalenko

The issue of regulating timber trade on organized commodity markets in Ukraine are considered. These markets play a crucial role in ensuring market stability and transparency, as well as preventing unfair competition.

Keywords: commodity exchange; timber; derivative contract.

Для розвитку ринку деревини та забезпечення його стабільності, а також для гарантування прозорості й рівних умов всім його учасникам, для контролю за якістю продукції та з метою запобігання недобросовісній конкуренції в Україні ухвалено Закон «Про товарні біржі» (далі — Закон про біржі) і постанову Кабінету Міністрів «Про затвердження переліку видів продукції, торгівля якими здійснюється виключно на організованих товарних ринках» [1, 2]. Цими правовими актами обумовлено, що деревина належить до продукції, яку реалізують через біржі, та що торгівлю деревиною (лісоматеріалів) можна здійснювати винятково на організованих товарних ринках.

Перелік видів продукції, торгівля якими здійснюється виключно на організованих товарних ринках (додаток до згаданої вище постанови КМУ, далі — Перелік), затверджено на виконання ч. 5 ст. 5 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» (далі — Закон про ринки), містить інформацію про: природний газ власного видобутку; деревину (лісоматеріали); нафту сиру й газовий конденсат власного видобутку; скраплений газ вітчизняного виробництва; скраплений газ [2, 3].

Бюджетним установам (для задоволення потреб опалення) дров'яну деревину реалізують відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» на підставі прямих договорів (лист Державного агентства лісових ресурсів України від 05.10.2021 р. № 10-05/8151-21) [4, 5]. Відповідно до згаданого Переліку юридичні особи мають право торгувати деревиною (лісоматеріалами) винятково на організованих товарних ринках [2].

Станом на сьогодні тільки ТОВ «Українська універсальна біржа» і ТОВ «Українська енергетична біржа» ліцензовано в Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі — НКЦПФР), тому тільки вони (відповідно до Закону про біржі) отримали право організовувати торги необробленою деревиною [1].

Кількість майданчиків, які потенційно можуть отримати ліцензію, нічим не обмежено. Проте варто розуміти, що ця процедура не така проста, адже передбачає багато обов'язкових умов. Для отримання ліцензії товарний майданчик повинен насамперед сформулювати достатній капітал, розробити й затвердити правила товарної біржі, які міститимуть порядок організації та проведення біржових торгів.

У цих та інших внутрішніх документах потрібно, зокрема, викласти порядок допуску учасників до біржових торгів, зважаючи на вимоги фінансового моніторингу, класифікацію біржових товарів, допущених до продажу на біржі, порядок проведення біржової торгівлі та багато іншого, а також зареєструвати їх у НКЦПФР.

Необхідно мати кваліфікований персонал і сучасні електронні торговельні системи, які мають відповідати суворим вимогам регулятора.

Найголовніше — пройшовши цю процедуру відсіювання, товарні майданчики, які планують займатися саме розвитком біржових торгів, повинні відповідати високим професійним, організаційним і етичним стандартам.

Ліцензування та контроль з боку НКЦПФР є важливим і позитивним чинником у функціонуванні ринку необробленої деревини, тому що саме наявність незалежного арбітра з боку держави може забезпечити неупередженість щодо кожної товарної біржі, яка планує займатися таким видом торгів.

Відповідно до Закону про ринки діяльність учасників товарних ринків урегульовано законодавством про такі товарні ринки [3].

У ч. 4 і 5 ст. 5 цього Закону визначено, що професійну діяльність з організації торгівлі продукцією на товарних біржах, професійну діяльність з організації укладання деривативних контрактів на товарних біржах здійснюють винятково товарні біржі на підставі відповідних ліцензій, виданих НКЦПФР, окрім випадків, передбачених законодавством [3].

У ч. 1 ст. 31 Закону про ринки обумовлено, що деривативний контракт — це договір, умови якого передбачають обов'язок однієї або кожної зі сторін такого договору щодо базового активу і/або умови якого встановлюються залежно від значення базового показника, а також можуть передбачати обов'язок проведення грошових розрахунків [3].

Відповідно до ст. 34 Закону про ринки деривативні контракти укладають на організованих ринках капіталу, передбачених п. 2, 5 і 7 ч. 1 ст. 49 цього Закону, і на організованих товарних ринках, передбачених ст. 3 Закону України «Про товарні біржі», а також поза ними [3, 1].

Деривативні контракти на багатосторонньому торговельному майданчику й на

організованому торговельному майданчику укладають згідно зі специфікаціями.

У ст. 10 Закону України «Про ціни і ціноутворення» визначено, що суб'єкти господарювання під час провадження господарської діяльності використовують вільні ціни і/або державні регульовані ціни [6].

Приписами п. 4 і 11 ч. 1 ст. 2 Закону про біржі обумовлено, що біржовим товаром є актив, допущений до біржових торгів на товарній біржі згідно з правилами такої товарної біржі, а саме продукція (зокрема, деревина) та інші речі, визначені родовими ознаками [1].

Торгівлю продукцією на товарних біржах (біржову торгівлю) товарна біржа здійснює в електронній торговій системі, яка в обумовленому НКЦПФР порядку забезпечує централізоване вчинення (укладання) і/або централізоване виконання правочинів (біржових угод, біржових договорів) щодо біржових товарів, згідно з недискреційними правилами, передбаченими товарною біржою та зареєстрованими у встановленому Законом про біржі порядку. Ціна формується в конкурентний спосіб, за результатами біржових торгів, розраховується в порядку, визначеному правилами товарної біржі. Товарна біржа має право здійснювати у процесі біржових торгів розрахунок поточних цін.

Окрім наведених вище норм права, на процес ціноутворення вартості деревини також впливають локальні нормативно-правові акти, видані органами управління майном і/або власником підприємства у межах наданої їм компетенції.

Отже, під час проведення судової товарознавчої експертизи продукції, торгівлю якою здійснюють винятково на організованих товарних ринках, судові експерти мають зважати на основні законодавчо-нормативні акти, згадані вище.

Перелік джерел посилання

1. Протова біржі: Закон України від 10.12.1991 р. № 1956-XII (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text> (дата звернення: 29.03.2024).
2. Про затвердження переліку видів продукції, торгівля якими здійснюється виключно на організованих товарних ринках: постанова КМУ від 30.12.2021 р. № 1433 (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>

- show/1433-2021-%D0%BF#п8 (дата звернення: 29.03.2024).
3. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (дата звернення: 29.03.2024).
4. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 29.03.2024).
5. Лист Державного агентства лісових ресурсів України від 05.10.2021 р. № 10-05/8151-21.
6. Про ціни і ціноутворення : Закон України від 21.06.2012 р. № 5007-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text> (дата звернення: 29.03.2024).